

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОВСЯНЮК-БЕРДАДІНА ОЛЕКСАНДРА ФЕДОРІВНА

УДК 35.073.53:338.46

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ
ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ПОСЛУГ**

**Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством**

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Тернопіль – 2009

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: Кандидат економічних наук, доцент
Смиричинський Валентин Васильович,
Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри менеджменту організацій та інвестицій

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Крикавський Євген Васильович,
Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри маркетингу і логістики

кандидат економічних наук, доцент
Ткаченко Наталія Борисівна,
Інститут Вищої кваліфікації Київського національного торговельно-економічного університету Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри економіки, менеджменту і маркетингу

Захист відбудеться "2" березня 2009 р. о 11⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.01 Тернопільського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: м. Тернопіль, вул. Львівська, 11, зал засідань

З дисертацією можна ознайомитись в науковій бібліотеці Тернопільського національного економічного університету, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11

Автореферат розісланий "27" січня 2009р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
к.е.н., доцент

О.П. Дудкіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Актуальність дослідження. Трансформаційний період, в якому сьогодні перебуває Україна, характерний докорінними соціально-економічними перетвореннями, пов'язаними з утвердженням ринкових умов господарювання. За таких умов економічна роль держави залежить не від ступеня втручання у ринковий механізм, а від участі в забезпеченні внутрішніх і зовнішніх умов ефективного функціонування економіки. У цьому напрямку держава має зосередити ресурси на тих цілях, яких слід досягти.

Завдання, що окреслила держава, здійснюються через систему методів державного впливу на економічну, соціальну, політичну та інші сфери. І, водночас, є низка потреб, які необхідно реалізовувати з метою ефективного функціонування держави, зокрема органів управління, бюджетних організацій та для створення належних умов життя населення.

Тому на нинішньому етапі розвитку української економіки, враховуючи суспільні, фінансові чинники та передумови необхідності впровадження і застосування дієвих інструментів забезпечення потреб у послугах усіх інституційних одиниць економічної системи, особливо необхідними є діагностика проблем та вдосконалення системи державних закупівель послуг – як одного з найпотужніших інструментів державного регулювання економіки, розвитку конкурентного середовища сфери послуг та виконання соціальних завдань.

У вітчизняній та зарубіжній літературі проблематика державних закупівель розкрита в працях Ш. Бланкарта, А. Б. Золотарьової, Є. В. Крикавського, К. В. Куцнецова, М. Л. Ліндерса, Р. А. Масгрейва, Папнас Спіроса, Дж. Стігліца, І. І. Смотрицької, Н. Б. Ткаченко, Г. Е. Фірона, Ф. І. Шамхалова, Л. Якобсона, зокрема закупівель послуг – у роботах А. Ф. Мельник, В. В. Морозова та ін. В їх працях державні закупівлі послуг розглянуті як необхідний атрибут функціонування держави у ринковій економіці та інструмент виконання нею своїх зобов'язань.

Водночас все ще залишається малодослідженою проблематика функціонування організаційно-економічного механізму державних закупівель послуг, яка поєднувала б паралельний аналіз функціонального призначення та організаційних передумов здійснення державних закупівель послуг. Причиною багатьох теоретичних, організаційних і методичних проблем у цій сфері є те, що система державних закупівель послуг за останніх кілька років кардинально змінилася – від характерної для адміністративно-командної економіки, до такої, що в цілому відповідає ринковим умовам господарювання. Отже, потребують додаткових досліджень питання місця і ролі державних закупівель послуг в системі державного регулювання економіки, а також сфер і сегментів застосування механізму державних закупівель послуг та інструментів його реалізації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з планом наукових досліджень Тернопільського національного економічного університету в рамках держбюджетних тем кафедри державного і муніципального управління „Дослідження методологічних засад державного регулювання економіки на макро- та мезорівнях” (номер державної реєстрації 0104U000406) за напрямком „Дослідження методологічних засад

формування системи державних закупівель послуг в умовах перехідної економіки” та держбюджетної науково-дослідної роботи на тему: „Формування концептуальних основ модернізації суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін” (номер державної реєстрації 0107U002608) за напрямком „Формування системи державних закупівель послуг як явище модернізації суспільного сектора”.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи – розробка теоретико-методологічних засад організаційно-економічного механізму державних закупівель послуг і практичних рекомендацій щодо його вдосконалення та підвищення ефективності. Реалізація мети зумовила необхідність виконання таких завдань:

- узагальнити теоретичні засади закупівель послуг за державні кошти для вивчення їх місця і ролі в економічній системі ринкового типу;
- систематизувати методичний інструментарій дослідження механізму державних закупівель послуг із метою диференціації процедурних підходів до придбання різних видів послуг;
- сформувані пріоритети розвитку механізму державних закупівель послуг за етапами трансформації для коригування його функціонального призначення в напрямку задоволення потреб суспільства;
- класифікувати послуги, що закуповуються за державні кошти, та диференціювати підходи до їх придбання з метою визначення раціонального алгоритму здійснення закупівельного процесу ;
- провести системний аналіз організаційних і функціональних важелів регулювання державних закупівель послуг в умовах трансформаційних процесів у економіці України, на основі чого сформувані комплексну модель механізму державних закупівель послуг;
- обґрунтувані шляхи вдосконалення організаційного забезпечення закупівель послуг за державні кошти з метою раціоналізації розподілу функцій організаційних структур управління в системі державних закупівель послуг;
- удосконалити підходи до вибору економічного інструментарію здійснення процедури державних закупівель послуг, що дозволить виробити оптимальний алгоритм її реалізації;
- диференціювані напрямки та сфери застосування механізму державних закупівель послуг в контексті забезпечення соціального стандарту життя населення.

Об’єктом дослідження є організаційна та економічна складові механізму державних закупівель послуг.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні засади реалізації організаційно-економічного механізму державних закупівель послуг на макро- та мезорівнях.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою дисертаційної роботи стало використання загальнонаукових, економіко-математичних, статистичних та спеціальних методів дослідження. Дисертація виконувалася з використанням методів системного аналізу – для дослідження взаємозв’язку підсистем механізму державних закупівель послуг та їх складових на кінцеву результативність його функціонування, побудови моделі державних закупівель послуг для державних та місцевих потреб; порівняльного аналізу – для оцінки динаміки конкурентних та неконкурентних

підходів і визначення пріоритетних сервісних продуктів при закупівлі послуг за державні кошти; факторний аналіз – для дослідження дієвості чинників впливу на організаційну структуру управління в системі державних закупівель послуг; економіко-математичні методи – при розробці методики оцінки тендерних пропозицій складних видів послуг та концептуальної моделі здійснення державних закупівель послуг. Застосований міждисциплінарний підхід до вивчення об'єкта і предмета дослідження. Інформаційною базою дисертації є законодавчі акти, нормативні документи державних органів управління, офіційні статистичні дані та аналітичні матеріали, опубліковані у засобах масової інформації, у науковій літературі й мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних положень та виробленні концептуальних підходів та рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічного механізму державних закупівель послуг. Зокрема, у дисертації

вперше:

- сформовано імітаційну модель функціонування механізму державних закупівель послуг як регулятора економічного розвитку через призму його організаційної, функціональної, інструментальної та процедурної підсистем, у рамках якої розроблений алгоритм здійснення державних закупівель послуг для забезпечення суспільних потреб.

удосконалено:

- організаційне забезпечення управління системою державних закупівель послуг через коригування складу та функціонального призначення її елементів, що дозволить структурувати та цілеорієнтувати діючу систему державних закупівель послуг в напрямку забезпечення принципу транспарентності;

- періодизацію трансформації механізму державних закупівель послуг, через виокремлення еволюції його організаційних структур, економічних регуляторів та пріоритетів розвитку, що дозволило здійснити діагностику та визначити перспективні напрямки застосування державних закупівель послуг;

- систему економічних регуляторів державних закупівель послуг через диференціацію ціноутворення та преференцій, що дозволить забезпечувати їх адекватне застосування залежно від категорії сервісного продукту;

- процедуру оцінювання тендерних пропозицій через структурування додаткових критеріїв і ранжування оцінок при закупівлі складних видів сервісних продуктів, що дозволить імплементувати селективний підхід до придбання різних видів послуг;

- критерії ефективності здійснення державних закупівель послуг з позиції врахування інтенсивних (вартість процесу закупівлі послуг) та екстенсивних (якість надання послуги) параметрів закупівельного процесу;

набули подальшого розвитку:

- засади прикладного застосування державних закупівель послуг як інструмента виконання соціального замовлення суспільства і забезпечення потреб інституційних одиниць державного сектора в послугах, на основі чого сформовано піраміду функціонального призначення механізму державних закупівель послуг;

- класифікація послуг, що закуповуються за державні кошти, у контексті якої визначено категорії сервісних продуктів та диференційовано підходи до використання

процедур їх придбання.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що розроблені в дисертації теоретичні положення і методичні підходи до процедури закупівлі послуг за державні кошти можуть бути використані при формуванні державної політики підтримки конкурентного середовища у сфері послуг і задоволення потреб суспільства через систему державних закупівель послуг, виробленні обґрунтованих економічних та управлінських рішень щодо здійснення та регулювання процесу державних закупівель послуг загалом.

Результати дослідження використані при розробленні: пропозицій із удосконалення організаційних та функціональних механізмів здійснення закупівель послуг на загальнодержавному рівні, адресованих Президентові України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування (акт про впровадження № 126-06/1753 від 02. 11. 2006 р.), формування організаційних структур та економічних інструментів державних закупівель послуг на місцевому рівні при підготовці пропозицій Тернопільському міському тендерному комітетові (довідка про впровадження № 87 від 14. 03. 2008 р.), методики оцінки здійснених закупівель послуг за державні кошти, прийнятої до впровадження Тернопільським обласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України (довідка про впровадження № 01-641/9 від 13. 03. 2008 р.), методики оцінки тендерних пропозицій складних видів послуг та бенчмаркінгу закупівельного процесу, використаної Головним управлінням економіки Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 01/1-935 від 29. 10. 2008 р.). Результати дослідження використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету при викладанні дисципліни “Організація державних закупівель” (довідка про впровадження № 126-06/579 від 04. 04. 2008 р.)

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до розв’язання проблем, що виникають в організаційно-економічному механізмі закупівель послуг за державні кошти. Усі результати дослідження здобуті самостійно, а з наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дослідженні використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача. Внесок автора у колективні опубліковані роботи конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційної роботи обговорені та позитивно оцінені на міжнародних і всеукраїнських конференціях, наукових семінарах, зокрема: міжнародній науковій студентсько-аспірантській конференції “Економіка пострадянських країн: стан та перспективи розвитку” (Львів, 2003 р.), IV міжнародній конференції молодих вчених “Україна – Польща: шлях до Європейської співдружності” (Тернопіль, 2003 р.), Першій Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених “Економічний і соціальний розвиток України у XXI столітті” (Тернопіль, 2004 р.), щорічних науково - практичних конференціях професорсько-викладацького складу ТНЕУ (Тернопіль, 2004–2008рр.), круглому столі “Імплементация інструментарію муніципального менеджменту в діяльність органів місцевого самоврядування” (Тернопіль, 2004 р.), науковому семінарі “Управління комунальною власністю: організаційні і методичні аспекти” (Тернопіль, 2004 р.), I, II,

III, IV, V Міжнародних науково-практичних конференціях молодих вчених “Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (Тернопіль, 2005–2008рр.), круглому столі “Державний сектор в системі державного регулювання економіки” (Тернопіль, 2005 р.), круглому столі “Проблеми ресурсного забезпечення муніципального управління” (Тернопіль, 2005 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції “Дні науки-2006” (Дніпропетровськ, 2006 р.), науковому семінарі “Трансформація механізмів державного регулювання економіки в умовах викликів глобалізації” (Тернопіль, 2006 р.), третій міжвузівській науково-практичній конференції студентів та молодих науковців “Муніципальне управління: досвід, проблеми та перспективи” (Чернівці, 2006 р.), міжнародній науково-практичній конференції “Організаційні та економічні проблеми розвитку муніципальних утворень” (Тернопіль, 2006 р.), міжвузівській науково-практичній конференції для студентів, аспірантів та молодих науковців “Актуальні проблеми сучасних фінансових досліджень” (Київ, 2007 р.), XIII міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми і перспективи функціонування інноваційної системи держави в умовах глобалізації” (Луцьк, 2007 р.).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 19 праць (16 публікацій одноосібно) загальним обсягом 6,15 друк. арк., із яких 4,55 друк. арк. належать особисто авторці. У фахових наукових виданнях опубліковано 8 статей, у інших виданнях – 2 статті, 9 тез доповідей конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел з 254 найменувань. Зміст роботи викладено на 252 сторінках комп’ютерного тексту (в т. ч. 193 сторінки основного тексту), проілюстровано в 47 таблицях та 19 рисунках (в т. ч. 17 додатків на 35 сторінках містять 10 таблиць, 7 рисунків).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі “**Теоретичні основи організації та здійснення державних закупівель послуг**” досліджено роль державних закупівель послуг (далі – ДЗП) в економічній системі, визначено їх місце у методах і засобах державного регулювання економіки, узагальнено принципи формування та елементи механізму ДЗП, запропоновано методичний інструментарій дослідження їх проблематики.

Трансформаційні процеси, що характерні для української економіки, потребують від держави нового механізму взаємодії з підприємницьким сектором, який охоплював би, поміж класичних, низку специфічних підходів. Аналіз наукових досліджень щодо функціонування сучасних економічних систем дав змогу визначити, що застосування системи державних закупівель сприяє суспільству в отриманні у повному обсязі послуг, оскільки ті з них, які внаслідок виробничих, фінансових, інноваційних можливостей і слабкого розгалуження інфраструктури, неспроможні надати інституційні одиниці державного сектора, можуть надати через механізм тендерів приватні господарюючі суб’єкти, таким чином забезпечуючи соціальний захист і належний стандарт життя населення.

Дослідження державних закупівель послуг здійснено з позицій: інституційної теорії (як інструмента забезпечення державних потреб у послугах); макроекономіки (з точки зору залежності рівноважного ВВП від обсягу ДЗП); фінансового механізму (як

форми здійснення бюджетного процесу), державного регулювання економіки (як інструмента розвитку конкурентного середовища у сфері послуг та виконання соціальних завдань).

На основі цього встановлено, що за рахунок ДЗП у суспільстві досягають позитивного економічного і соціального ефекту, черговість забезпечення котрого відображає піраміда функціонального призначення державних закупівель послуг, ефект якої проявляється у першочерговому регулюванні макроекономічної рівноваги, забезпеченні пріоритетних потреб держави у послугах, а також потреби у послугах інституційних одиниць державного сектору, підтримці вітчизняного підприємництва і забезпеченні стандарту життя населення.

За результатами секторального аналізу інституційної бази ДЗП встановлено, що ДЗП є важливим елементом забезпечення взаємозв'язків між усіма секторами економічної системи ринкового типу. Із точки зору системного підходу визначено, що дія механізму державних закупівель послуг проявляється в сукупності взаємовпливу чотирьох підсистем:

- організаційної – що охоплює систему органів загального (формують потреби у послугах) та спеціального (здійснюють контрольну, координаційну, консультаційну функції) призначення;

- функціональної – яка розглядається як сукупність організаційно-економічних засобів впливу (планування, моніторинг, аналіз, контроль, координування, консультування). Елементи цієї підсистеми визначають цільову спрямованість дії механізму ДЗП;

- інструментальної – охоплює елементи логістичного, кадрового, фінансового, інформаційного менеджменту, які умовно можна розділити на дві категорії: загальні, що використовують для всіх закупівель послуг за державні кошти, та спеціальні, які застосовують залежно від виду процедури закупівлі (відкриті, двоступеневі торги, торги з обмеженою участю, закупівля в одного виконавця, редукаціон).

- процедурної – що передбачає певну послідовність ітерацій закупівельного процесу залежно від обраних вихідних напрямків здійснення закупівель послуг (процедур закупівлі).

Ретроспектива формування механізму ДЗП дозволила здійснити періодизацію його становлення, за якою визначено, що зміни були спрямовані здебільшого на процедурне та організаційне уточнення умов функціонування і не коригували векторно-пріоритетного напрямку його застосування. Систематизація пріоритетів розвитку механізму ДЗП свідчить про: максимальне розширення впливу суб'єктів державного сектору, значне звуження кола послуг для закупівлі за кошти державного бюджету; відсутність при цьому диференційованого підходу в інструментальній і процедурній підсистемах; повільний пошук нових ефективних інструментів посилення дієвості функціональної та інструментальної підсистем.

Із урахуванням специфіки закупівлі послуги для забезпечення потреб суспільства, що, як правило, охоплює сукупність певних дій, визначено, що в кінцевому випадку держава закуповує не ту чи іншу послугу (що здебільшого характерне для окремого індивіда), а певний комплекс послуг, так званий сервісний продукт. У зв'язку з цим, автором класифіковано послуги, що підпадають під дію тендерного законодавства, та узагальнено предметні обмеження

сервісних продуктів, не охоплених дією тендерного законодавства (табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнена класифікація послуг, що підпадають під дію тендерного законодавства

Класифікаційні групи	Види послуг
Виробничий сервіс	Послуги з ремонту, післягарантійному обслуговуванню техніки, в т. числі на базі високих технологій
Будівельний сервіс	Послуги, пов'язані зі супроводженням будівельного процесу та експлуатаційним утриманням доріг
Сервіс сфери суспільного порядку	Послуги щодо підтримання суспільної безпеки
Соціально-культурний сервіс	Туристичні, художньо-естетичні послуги
Інтелектуальний сервіс	Послуги освіти, юриспруденції, консультування, інформаційного простору
Логістичний сервіс	Транспортні, комунікаційні послуги
Побутовий сервіс	Послуги щодо забезпечення загального побутового комфорту
Медичний сервіс	Послуги з охорони здоров'я, обслуговування медтехніки, санаторно-курортних закладів
Фінансовий сервіс	Послуги фінансових, страхових, інвестиційних компаній
Інформаційний сервіс	Послуги щодо створення і забезпечення інформаційно-комунікаційних зв'язків у суспільстві
Сервіс спеціального характеру	Послуги, надання яких становить державну таємницю або є функціональним призначенням окремих державних установ і організацій

Пропонована класифікація дасть змогу застосувати диференційований підхід для визначення раціональних способів придбання послуг за державні кошти.

У розділі 2 “Системний аналіз механізму організації і здійснення державних закупівель послуг” проаналізовано й оцінено в економічному й соціальному аспектах пріоритети та основні підходи до ДЗП, організаційний та економічний механізми ДЗП на сучасному етапі.

Аналіз умов функціонування механізму ДЗП в Україні дав змогу виокремити підходи до його реалізації: конкурентний, що передбачає використання конкурсних процедур – відкриті, двоступеневі торги, редукціон, запиту цінних пропозицій; обмежено конкурентний, що застосовує процедури із обмеженою конкуренцією внаслідок об'єктивної специфіки певного виду послуги – закупівлю з обмеженою участю та в одного виконавця; неконкурентний – базований на основі норм і аналізу додаткових пріоритетних потреб держави у певних видах послуг (державне замовлення). Динаміка та напрямки фінансування, спрямовані на закупівлю послуг через застосування різних підходів до здійснення державних закупівель, засвідчила переважання повністю або частково неконкурентних процедур (табл.2).

Таблиця 2

Динаміка фінансування державних закупівель послуг в розрізі підходів до їх проведення

Роки	Напрямки фінансування схвалені обсяги (млн.грн.)		Питома вага закупівель послуг у державному замовленні (%)	Сума державних коштів, використаних в рамках державних закупівель (млн.грн)	Сума використаних державних коштів на закупівлю послуг				Питома вага закупівель послуг у загальній сумі державних закупівель
	Загальний обсяг державного замовлення	Обсяг державного замовлення послуг			Конкурентний підхід		Неконкурентний підхід		
					Сума коштів (тис.грн.)	%	Сума коштів (тис.грн.)	%	
1998	2090647,8	1545265,6	73,91	-	-	-	-	-	-
1999	1998725,01	1361539,81	68,12	-	-	-	-	-	-
2000	2086089,6	1511341,9	72,44	-	-	-	-	-	-
2001	2704649,5	1937370,3	71,63	13,052830	-	-	-	-	-
2002	3744238,5	2812156,7	75,10	10,742547	615859	48,90	643791	51,10	11,72
2003	3862267,1	3004664,4	77,79	16,538382	990536	33,33	1981115	66,67	17,9
2004	5800898,8	4345810,8	74,91	24,860511	1832185	58,28	1311372	41,71	12,6
2005	7641798,3	6593519,3	86,28	89,1955,8	932973	60,50	608901	39,50	17,2
2006	10093058,8	8290391,9	82,14	40,199462	4301593,33	67,37	2081629,2	32,63	15
2007	12118507,5	12049056,1	85,80	94,790	3715800	40,33	6460400	63,47	10,74

Інституційні обмеження застосування конкурентних процедур державних закупівель послуг зумовлені, по-перше, слабким конкурентним середовищем у сфері послуг, коли з об'єктивних причин на даному етапі неможливе досягнення конкуренції на ринку послуг, а по-друге, специфікою послуги як предмета закупівлі, коли її не може надавати будь-який суб'єкт ринку послуг. Це призводить до нераціонального використання державних коштів при закупівлі послуг та надання суспільно значимих послуг низької якості через неможливість застосування переважно інтенсивних параметрів при їх придбанні (законодавчо закріплено 70% ціновий критерій від ціни тендерної пропозиції послуг) (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка застосування окремих видів процедур при закупівлі послуг за державні кошти

Рік	Процедури закупівель за державні кошти											
	Відкриті торги		Запит цінкових пропозицій		Закупівля в одного учасника		Торги з обмеженою участю		Двоступеневі торги		Редукціон	
	тис. грн.	% ²	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
2002	420159	33,3	191092	15,17	553236	43,91	90555	7,18	4608	0,3	-	-
2003	625164,3	21,03	364335,2	12,2	1842972,7	62,0	138143,3	4,64	1037	0,3	-	-
2004	1249236,3	39,7	576209	18,3	1023314,6	32,5	288058,2	9,16	6740,7	0,21	-	-
2005 ¹	691853	44,8	238641	15,4	519904	33,7	88997	5,77	2479	0,16	-	-
2006	4252274,5	66,61	637312,7	9,98	1310921,8	20,56	133394,7	2,08	25328,03	0,39	23990,8	0,37
2007	3257000	32,0	670100	6,58	5480400	53,85	309900	3,04	454100	4,4	4700	3,93
2008 ¹	2108800	65,4	61700	6,8	863800	26,8	36100	1,1	139300	4,3	9300	0,2

¹ Примітка. Інформація за перше півріччя

² Примітка. % до загальної суми за всіма процедурами закупівель послуг за державні кошти

Аналіз сформованих автором класифікаційних груп послуг та підходів до їх придбання дав змогу визначити такі особливості їх закупівлі: по-перше, для забезпечення суспільно необхідних потреб у послугах застосовують інструменти державного замовлення; по-друге, переважачим напрямком закупівель послуг, що здійснюють державні установи та організації, є задоволення власних потреб, зокрема значного обсягу закупівель послуг логістичного сервісу. Аналіз закупівель послуг інституційними одиницями сектору державного управління за різними видами сервісного продукту, визначеного у дисертації, засвідчив, що, незважаючи на законодавчо обумовлене виконання ними суспільної функції, лише 50% обласних державних адміністрацій і, зокрема, 24% головних розпорядників державних коштів спрямовують їх на закупівлю суспільно значущих послуг. Це свідчить про те, що механізм державних закупівель послуг на даному етапі виконує в цілому здебільшого економічну, а не соціальну, суспільну функції.

На основі порівняння статистичних даних щодо розмірів бюджетних коштів, спрямованих на закупівлю послуг, із обсягом послуг, реалізованих населенню, стає очевидним, що зі збільшенням сум перших зростає кількість послуг, які отримало населення, а отже, певною мірою досягається соціальна спрямованість механізму державних закупівель послуг. Таким чином, державні закупівлі послуг потенційно є каталізаторами прискореного розвитку ринку послуг та збільшення обсягу послуг,

наданих населенню.

З'ясовано, що у випадку придбання, зокрема, консультаційних послуг, як специфічної категорії предмета закупівлі, що застосовується для експертного супроводу закупівельного процесу, за умови зниження вартісної межі застосування тендерних процедур при закупівлі складних, спеціалізованих видів послуг та одночасному зростанні ціни консультаційних послуг, залучення консультантів може спричинити т. зв. ефект потреби додаткового тендеру. Це значно ускладнить застосування інструментальної та процедурної підсистем механізму державних закупівель. Тому для забезпечення конкурсного добору учасників надання консультаційних послуг та з метою отримання предмета закупівлі з найкращою якістю й оптимальними технічними, технологічними умовами доцільним є диференціювання підходів до добору консультантів залежно від складності закупаюваного продукту через застосування двох алгоритмів: за якістю і за найменшою вартістю. У цьому напрямку суттєвою передумовою має стати законодавче встановлення заборони одночасного консультування однією організацією умов здійснення закупівельного процесу з боку замовника та потенційного виконавця одночасно.

З'ясовано, що в організаційній структурі управління механізму ДЗП реалізуються чотири основні функції менеджменту: планування, організації, мотивації та контролю. Функціональний і суб'єктний поділи цієї структури автором визначені наступним чином: функція планування – безпосередньо розпорядники державних коштів; функція контролю – Державне казначейство, державна контрольно-ревізійна служба, органи статистики, громадські організації; функція мотивації – Верховна Рада України, функція координації – спеціально уповноважений орган у сфері ДЗП. Доведено, що постійна зміна органів управління ДЗП, замість зміни якісного складу й комбінацій його елементів, у кінцевому підсумку призводить до низької дієвості та відсутності позитивних економічних і соціальних ефектів. Тому передумовами вдосконалення організаційних структур повинні бути розмежування та недопущення дублювання адміністративної функції та контролю і нагляду між органами контролю та координації у сфері ДЗП. Автором аргументовано доцільність усунення з переліку замовників державні, казенні, комунальні підприємства та господарські товариства, в яких державна або комунальна частка акцій (часток, паїв) перевищує 50 %, оскільки вони, на відміну від державних установ і організацій, що здійснюють суто управлінські чи суспільні завдання, функціонально спрямовані на отримання прибутку. Для підтримки конкурентного середовища у сфері послуг в організаційній підсистемі механізму ДЗП доцільно розширити кількість учасників процедури закупівлі послуг за кошти місцевого бюджету через застосування преференційної 10% поправки до ціни тендерної пропозиції інституційних одиниць підприємницького сектора, зокрема малого бізнесу.

Враховуючи необхідність забезпечення транспарентності дії елементів організаційної підсистеми механізму ДЗП, у роботі обґрунтовано необхідність удосконалення функціонально-структурного складу елементів інформаційного забезпечення системи державних закупівель послуг, що має відбуватися в результаті інформатизації та електронізації цієї системи і бути одним із етапів створення електронного урядування.

У розділі 3 “Удосконалення організаційно-економічного механізму державних закупівель послуг” розроблено рекомендації щодо вдосконалення організаційних структур та економічного інструментарію в системі державних закупівель послуг, розроблена модель здійснення державних закупівель щодо придбання різних груп сервісних продуктів.

Наукова та практична проблема пошуку оптимальних алгоритмів визначення і задоволення потреби у послугах обумовила необхідність створення нової моделі ДЗП. У цьому напрямку запропонована диференціація сегментів імітаційної моделі ДЗП за потребами в різних категоріях сервісного продукту, рівнями проведення та джерелами державних коштів. Досягнення дієвості моделі закупівель послуг має забезпечувати обов’язкове введення пріоритетного сервісного підходу в діяльність усіх суб’єктів системи державних закупівель послуг, що передбачає цільове перефокусування їх діяльності на повне задоволення потреб споживачів суспільних та інших видів послуг. Застосування такого елемента сервісного менеджменту в моделі ДЗП забезпечить зростання не лише екстенсивних параметрів – кількості споживачів та виробників послуг, а й інтенсивних – насамперед форм обслуговування та інших якісних характеристик процесу надання послуг.

Особливістю даної моделі є її цільова узгодженість із загальною метою державного і муніципального управління, яка в сучасних умовах функціонування змішаних економічних систем проявляється у повноцінному задоволенні потреб суспільства, зокрема щодо послуг (рис. 1).

Сфокусоване змістове ядро моделі, що полягає у виборі інструментів соціальної, бюджетної політики, визначається кількістю послуг щодо виконання соціального замовлення через систему державних закупівель і обумовлене межами державного сектора в економічній системі та соціальною спрямованістю економічної політики уряду. Диференційовано функціонально-прикладне використання моделі у різних сферах суспільного життя через виконання суспільного замовлення як сукупності договорів, які розміщують на конкурсній основі між державним замовником та виконавцем, за умовами яких за рахунок державних коштів будуть оплачені соціальні, освітні, культурні, медичні та інші види послуг, надання яких передбачене для населення на безоплатній та частково оплатній основах.

У дисертації обґрунтовано, що об’єктивно необхідними передумовами застосування ДЗП при придбанні соціальних послуг мають бути уніфікація та встановлення єдиних стандартів їх надання. При цьому необхідно застосовувати програмно-цільовий підхід, яким передбачено фінансування конкретних видів послуг, що гарантує держава, а не закладів, котрі їх надають. У сфері житлово-комунального господарства послуги, що надає приватний сектор через механізм ДЗП, їх цінові та якісні характеристики для дотримання вимог законодавства щодо їх споживання, повинні бути чітко виписані у вимогах тендерної документації в частині технічних специфікацій стосовно предмета закупівлі, що забезпечить реальне регулювання цін, норм і тарифів та якості надання послуг із боку держави.

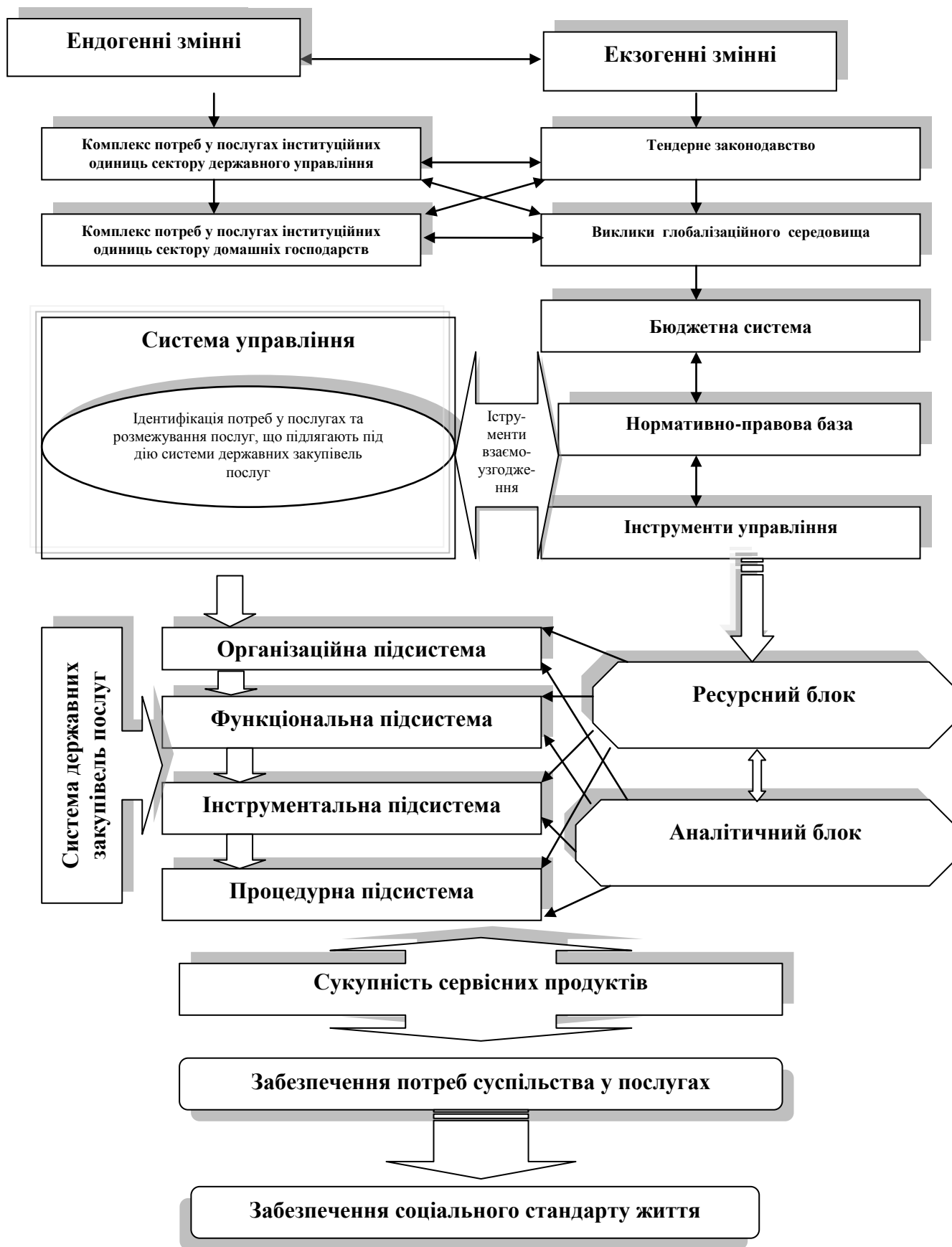

Рис. 1. Пропонована імітаційна модель державних закупівель послуг

У сфері охорони здоров'я за умови впровадження системи обов'язкового медичного страхування через механізм ДЗП, може проводитися конкурсний

відбір між державними і приватними закладами, які надаватимуть медичні послуги, що забезпечуватиме конституційне право громадян щодо вибору медичних закладів. У сфері освіти застосування моделі ДЗП може відбуватися через конкурс між вищими навчальними закладами щодо їх участі в отриманні державного замовлення на підготовку фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів, технічними передумовами участі у якому є науковий потенціал, кваліфікація професорсько-викладацького складу, рівень інформаційного забезпечення навчального процесу.

Враховуючи функціональне призначення ДЗП як інструмента забезпечення потреб суспільства у послугах, обґрунтовано необхідність розрахунку показників щодо потреб у них у рамках забезпечення реалізації окремих функцій управління та подальшої їх ідентифікації щодо дії системи ДЗП. Для цього запропоновано систему індикаторів аналітичного блоку моделі здійснення ДЗП на державному та муніципальному рівнях, яка має охоплювати аналіз потреб у послугах щодо забезпечення функціонування установ бюджетної сфери (обсяг послуг для утримання бюджетних установ та забезпечення виконання адміністративних функцій) і аналіз потреб у послугах щодо сприяння забезпеченню соціального стандарту життя населення (обсяг послуг благоустрою житлового фонду, споживання комунальних послуг, обсяг послуг для забезпечення функціонування закладів медичного обслуговування, закладів освіти, культури, дорожньо-транспортного обслуговування та інших об'єктів соціальної сфери). Обґрунтовано необхідність урахування норм, нормативів і стандартів надання послуг за кількісними (у розрахунку на цільову групу споживачів) та якісними (визначення необхідного рівня сервісу) параметрами їх надання, які в подальшому стануть фундаментальною основою формування бюджетних запитів та розроблення тендерних пропозицій.

У функціональній підсистемі механізму ДЗП обґрунтовано необхідність зміщення пріоритетів від придбання послуг, що забезпечують господарські потреби організації-замовника (транспортні, поліграфічні послуги), в бік закупівлі послуг, що є основними чи допоміжними в рамках виконання суспільного призначення державної організації, оскільки більшість її функцій є також послугами. Ідентифікація та конкретизація потреб дадуть змогу забезпечити соціальний ефект при закупівлях послуг за державні кошти та підвищити ефективність діяльності державної організації, яка їх закуповує. В аспекті планування закупівлі запропоновано диференційоване застосування класичних способів визначення ціни договору за різними групами послуг, зокрема ринкового способу – для послуг виробничого, будівельного сервісу, аналогового – для логістичного та страхового, ресурсного – для медичного і побутового, експертного – для інтелектуального, інформаційного та сервісу спеціального порядку.

Для посилення дії вдосконалених елементів інструментальної підсистеми механізму ДЗП доцільним є об'єднання в одному напрямку окремих елементів механізму ДЗП. Таким чином, доцільно посилити використання логістичного і маркетингового інструментарію через SRL-інструменти “логістики сервісного відгуку” в напрямку координації операцій, необхідних для надання послуг найефективнішим способом для економії витрат і задоволення запитів споживачів.

Чинником посилення дії фінансового та проектного інструментарію може стати використання ДЗП як інструмента проектного фінансування в управлінні державними, регіональними і місцевими ресурсами зокрема через встановлення можливості пролонгації договорів закупівель соціально орієнтованих послуг.

Законодавче посилення контрольної зовнішньої функції процесу закупівель послуг за державні кошти зумовлює необхідність нагляду з боку незалежних організацій для своєчасного виявлення відхилень від норм застосування процедурної підсистеми і принципів раціонального використання державних коштів. Тому аудит ДЗП має включати використання комплексу його форм і видів, зокрема економії, ефективності, відповідності вимогам, фінансової звітності, спеціального та антикорупційного аудиту.

Проведений аналіз впливу елементів процедурної підсистеми механізму ДЗП дає змогу констатувати, що відсутність їх диференційованого застосування при закупівлі різних видів послуг є суттєвим чинником обмеження результативності всього механізму. Тому, враховуючи специфічність послуги як предмета закупівлі, доцільним є розмежувати категорії сервісних продуктів за принципом їх функціонального спрямування і складності, враховуючи який необхідно забезпечити диференційовані умови закупівлі. Таким чином, необхідно виокремлювати закупівлю сервісного продукту, яка спрямована на забезпечення соціального замовлення суспільства (комунальні, медичні, освітні послуги), для придбання яких законодавчо закріпити можливість обрання переможцями кількох учасників для надання вибору споживачам послуг; складних послуг (наукові розробки, дослідження) – з наданням переваги критерію якості над ціновим, стандартних видів послуг.

Враховуючи необхідність застосування диференційованого підходу в оцінці цінового критерію, у дисертації запропоновано методіку розрахунку вагових коефіцієнтів критеріїв оцінки при закупівлі складних спеціалізованих видів послуг і частково для виконання соціального замовлення суспільства (коли нема точних норм та стандартів надання). Це зумовить вибір переможця за найприйнятнішими для певного виду сервісного продукту умовами.

Згідно із запропонованою автором методикою, на першому етапі оцінки тендерних пропозицій при закупівлі складних видів послуг доцільно встановити критерії за двома групами – кількісними та якісними та визначити їх ранг .

Встановлення рангів та критеріїв слід диференціювати залежно від властивостей сервісного продукту та його призначення. За авторською методикою, вагові коефіцієнти W_i враховуватимуть ступінь впливу показників критеріїв на інтегральну сумарну оцінку, що ідентифікуватиме переможця торгів, та можуть бути розраховані, враховуючи їх експоненціальну залежність, за наступною формулою:

$$W_i = \Delta x e^{x_i}, \\ i = 1, 2, \dots, N$$

де W_i – ваговий коефіцієнт i -того критерію, N – кількість критеріїв оцінки, X_i – середина i -того інтервалу, Δx – інтервал, що визначають із урахуванням кількості критеріїв і значень показників, x_i – середина i -го інтервалу.

Основними перевагами застосування цієї методики є формалізація більшості ітерацій оцінки тендерних пропозицій, що мінімізує суб'єктивність при встановленні

відповідних балів (на відміну від 10-бальної методики) і забезпечує точніший підрахунок як кількісних, так і якісних критеріїв, враховування особливостей їх надання (на відміну від 1000-бальної методики). Складність розрахунків не може бути обмежуючим фактором для впровадження в діяльність організацій-замовників, бо при закупівлі складних видів послуг, як правило, залучають експертні організації, котрі зобов'язані об'єктивно оцінити тендерні пропозиції.

Зазначено, що діючі методики розрахунку ефективності здійснення закупівель послуг за державні кошти не враховують критерії якості, які при закупівлі послуг можуть мати першочергове значення. Це пов'язано із несумісністю діючих параметрів для планування та виміру ефективності функціонування державних організацій, які враховують, як правило, лише кількісні критерії. Тому на рівні організації-замовника доцільним є розрахунок внутріорганізаційних показників для комплексної оцінки закупівель послуг за державні кошти: вартість процесу закупівлі послуг; якість надання послуги; ступінь задоволення кінцевих споживачів (табл.4).

На основі встановлення бальних оцінок та індикаторів відповідності за окремими показниками, розрахунок показників комплексної оцінки ефективності ДЗП проводиться шляхом ділення індикатора відповідності на 100 і множенням на бальну оцінку значимості окремого показника.

Таблиця 4

Вихідні дані та методика розрахунку показників для комплексної оцінки ефективності проведення закупівель послуг за державні кошти

Показник	Вихідні дані	Методика розрахунку	Формульний запис
Вартість процесу закупівлі послуг (С)	Суми бюджетних асигнувань на закупівлю послуги, витрати на закупівельний процес, сума договору про закупівлю послуги	Сума договору про закупівлю послуги (D) + витрати на закупівельний процес (P) / Суми бюджетних асигнувань на закупівлю послуги (B) *100%	$C = (D + P) / B * 100\%$
Якість надання послуги (Q)	Ступінь відповідності отриманих послуг перелікові вимог технічних специфікацій, складові вимог технічних специфікацій послуги, перелік якісних характеристик отриманих послуг (точне дотримання термінів надання, швидке задоволення претензій тощо)	Складові вимог технічних специфікацій послуги (T) / якісні характеристики отриманих послуг (R) *100%	$Q = T + R * 100\%$
Ступінь задоволення кінцевих споживачів (А)	Кількість споживачів, які мають бути охоплені процесом споживання послуги, кількість споживачів, котрі не отримали закуплену послугу чи заявили про неналежне її надання	Кількість споживачів, які мають бути охоплені процесом споживання послуги (U) – кількість споживачів, що не отримали закуплену послугу чи заявили про неналежне її надання (I) / Кількість споживачів, які мають бути охоплені процесом споживання послуги (U)	$(U-I) / U * 100\%$

Практична значимість розрахунку таких показників – синтезоване застосування індикаторів як економічної, так і соціальної ефективності закупівель послуг за державні кошти та можливість маніпулювання бальною оцінкою значимості показників залежно від функціональної спрямованості закупуваної послуги. У випадку аналізу закупівлі послуг, що виконують соціальну функцію у суспільстві, експертам необхідно збільшувати бальну оцінку значимості показників якості та ступеня задоволення послугою, а при аналізі ефективності закупівель послуг, що забезпечують власні потреби державної установи чи організації, пріоритет у

присвоєнні бальної оцінки слід перемістити у бік показника вартості процесу закупівлі послуг, оскільки він опосередковано слугуватиме індикатором раціонального використання державних коштів.

За умови застосування удосконалених елементів підсистем механізму ДЗП у рамках дії запропонованої комплексної моделі ДЗП буде досягнутий синергетичний ефект, вплив якого проявлятиметься у забезпеченні параметрів соціального стандарту життя населення, економії державних коштів, реалізації завдань програмно-цільових документів, стратегії розвитку окремих територіальних утворень і загалом отримання високоякісних сервісних продуктів.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове розв'язання наукової проблеми удосконалення організаційно-економічного механізму закупівель послуг за державні кошти, розроблено практичні рекомендації щодо підвищення його ефективності. Результати дослідження дали змогу зробити такі висновки:

1. ДЗП в економічній системі ринкового типу відіграють роль потужного інструменту державного регулювання економіки, в якому синтезовано використання правових, адміністративних, фінансово-економічних методів регулювання. Використання ДЗП на макроекономічному рівні дає змогу досягати належного рівня конкуренції у сфері послуг, збалансованості ВВП та є принципово новою формою взаємодії державного та підприємницького секторів. Узагальнення концептуальних засад здійснення ДЗП дозволило визначити піраміду їх функціонального призначення, що полягає в першочерговому регулюванні макроекономічної рівноваги, забезпеченні потреби у послугах інституційних одиниць державного сектора, і, в кінцевому випадку, забезпеченні стандарту життя населення.

2. Еволюцію механізму ДЗП слід розглядати у комплексі розвитку його організаційних структур, економічних регуляторів та пріоритетів розвитку. Періодизація процесу його формування дала змогу визначити максимізуючі детермінанти його розвитку: розширення числа замовників послуг за державні кошти, посилення контрольної функції з боку значної частини організаційних структур управління, поступову інформатизацію закупівельного процесу, введення процедурних інструментів взаємоузгодження сторін і водночас економіко-правові, бюджетні, сегментарні обмеження здійснення державних закупівель послуг.

3. Аналіз пріоритетів та основних підходів до здійснення державних закупівель послуг засвідчив переважання неконкурентних процедур та реалізацію суто економічної, а не соціальної, суспільної функцій ДЗП на даному етапі. З'ясовано, що інституційні обмеження застосування конкурентних процедур ДЗП зумовлені слабким конкурентним середовищем у сфері послуг, специфікою послуги як предмета закупівлі, по-третє, можливістю широкого тлумачення законодавчих умов застосування цих процедур. Це актуалізує необхідність зміни векторального спрямування механізму ДЗП через удосконалення функціональної, інструментальної, процедурної підсистем та посилення дії заходів державної підтримки конкурентного середовища у сфері послуг.

4. В процесі дослідження організаційного забезпечення ДЗП виявлено, що його дієвість визначається сталістю взаємозв'язків між організаційними структурами управління та раціональним складом учасників процедур закупівель. Враховуючи

вплив частих змін координаційних і координуючих органів та дублювання ними функцій як одних із найсуттєвіших чинників низької дієвості всього механізму ДЗП, доведено, що їх удосконалення має відбуватися у розмежуванні контролю й адміністративної функції; усуненні з переліку замовників державних підприємств та господарських товариств, в яких державна частка акцій становить більше 50%, та інформатизації механізму ДЗП.

5. Дослідження економічної складової механізму ДЗП засвідчило, що у ньому не врахована специфіка послуги, внаслідок чого елементи планування, ціноутворення та оцінки тендерних пропозицій є стандартними для всіх предметів закупівлі та не враховують інтенсивних параметрів. У дисертації запропоновано диференційований підхід до використання економічних елементів процедурної підсистеми механізму ДЗП на основі виокремлення послуг, які забезпечують соціальне замовлення суспільства, складних та стандартних видів послуг. Це зумовило необхідність розробки методики оцінювання тендерних пропозицій через структурування додаткових критеріїв тендерних пропозицій залежно від категорії сервісного продукту.

6. Необхідність отримання ефекту від раціонального використання державних коштів та суспільної значимості від ДЗП актуалізує необхідність впровадження комплексу інструментів сучасного менеджменту, з яких автором виокремлено для впровадження окремі елементи логістичного, маркетингового, проектного, кадрового інструментарію та адміністративного аудиту, які дадуть змогу забезпечити економію витрат і задоволення запитів споживачів з дотриманням принципів своєчасності, надійності та стабільності надання послуг.

7. Зростаючі вимоги суспільства щодо отримання ним у повному обсязі послуг, надання яких гарантується Конституцією, при об'єктивній неможливості їх надання лише державними інститутами, зумовлює необхідність цільового перефокусування механізму ДЗП з його використання у задоволенні внутрішніх господарських потреб на виконання соціального замовлення суспільства. У цьому напрямку запропоновано використання механізму ДЗП у освіти, науки, охорони здоров'я та в рамках надання соціальних послуг на державному та муніципальному рівнях, що базуватиметься на засадах трипаризму щодо вибору переможця торгів та спрощенні процедури закупівлі послуг на рівні територіального утворення.

8. Головною передумовою розробленої в дисертації організаційно-функціональної моделі здійснення державних закупівель послуг на державному та муніципальному рівнях, є введення пріоритетного сервісного підходу в діяльність усіх суб'єктів щодо здійснення ДЗП. Його вплив проявлятиметься в одночасному досягненні соціального стандарту життя населення, економії державних коштів, реалізації завдань програмно-цільових документів, стратегії розвитку окремих територіальних утворень і загалом отримання високоякісних сервісних продуктів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у фахових виданнях

1. Овсянюк О. Ф. Взаємодія секторів економічної системи в рамках державних закупівель / О. Ф. Овсянюк // Наука молода: Зб. наук. праць ради молодих вчених ТАНГ. – 2004. – № 2. – С. 55–57.

2. Овсянюк О.Ф. Компаративний аналіз системи державних закупівель країн

Європейського Союзу // Наукові записки: Зб. наук. праць каф. екон. аналізу ТАНГ. – 2005. – Вип. 14. – С. 173–176.

3. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Державні закупівлі як фактор формування соціальної політики та якості життя в Україні / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна, В. В. Смиринський // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України: Зб. наук. праць каф. управління трудовими ресурсами і розміщення продуктивних сил ТДЕУ. – 2005. – № 10. – С. 177–182. (Особистий внесок – 0,1 д. а.: визначені елементи соціальної політики, для реалізації яких доцільним є використання системи державних закупівель послуг)

4. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Державні закупівлі: макроекономічний аспект / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Наука молода: Зб. наук. праць ради молодих вчених ТДЕУ. – 2006. – № 5. – С. 5–7.

5. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Логістичний менеджмент фінансових потоків в системі державних і муніципальних утворень / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна, В. В. Смиринський // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2006. – Вип. 11. – С. 202–212. (Особистий внесок – 0,1 д. а.: розроблена функціональна модель проведення державних закупівель послуг на муніципальному рівні)

6. Овсянюк-Бердадіна О.Ф. Системний аналіз механізму організації і проведення державних закупівель послуг / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Регіональний збірник наукових праць з економіки. Інститут правових досліджень НАН України, Донецький економіко-гуманітарний інститут. – Прометей. – № 3(24). – 2007. – С. 380–386.

7. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Державні закупівлі послуг як інструмент регулювання національної економіки / О.Ф.Овсянюк-Бердадіна // Галицький економічний вісник. – № 2 (17). – 2008. – С. 34–44.

8. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Організаційна структура управління системою державних закупівель послуг: діагностика проблем та напрямки удосконалення / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: економіка. – № 22. – 2008. – С. 188–194.

Публікації в інших виданнях

9. Овсянюк О. Ф. Проблеми становлення інституційної бази механізму державних закупівель / О. Ф. Овсянюк // Наука молода: зб. наук. праць ради молодих вчених ТАНГ. – 2003. – № 3. – С. 25–28.

10. Овсянюк О. Ф. Державні закупівлі в системі державного регулювання економіки / О. Ф. Овсянюк // Економіка пострадянських країн: стан та перспективи розвитку: Матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції. – Львів, 2003. – С. 212–213.

11. Овсянюк О. Ф. Європейський досвід застосування системи державних закупівель: уроки для України/ О. Ф. Овсянюк // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: Матеріали Другої міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. – Тернопіль: Екон. думка, 2005. – С. 250–252.

12. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Визначення системи факторів впливу на функціонування механізму державних закупівель послуг / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: Матеріали Третьої міжнародної науково-практичної

конференції молодих вчених. – Тернопіль: Екон. думка, 2006. – С. 323–325.

13. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Муніципальні закупівлі як спосіб ресурсного забезпечення територіальних утворень / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Дні науки – 2006: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ, 2006. – С. 76–77.

14. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Сучасні проблеми проведення державних закупівель послуг на муніципальному рівні / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Організаційні та економічні проблеми розвитку муніципальних утворень. – Тернопіль, 2006. – С. 227–232.

15. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Державні закупівлі послуг: проблеми інституційного характеру на муніципальному рівні / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Муніципальне управління: досвід, проблеми та перспективи: Матеріали Третьої Міжвузівської конференції студентів та молодих науковців. – Чернівці, 2006. – С. 203–207.

16. Овсянюк-Бердадіна О.Ф. Проблемні аспекти функціонування організаційної, функціональної та інструментальної підсистем механізму державних закупівель послуг / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: матеріали Четвертої міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. – Тернопіль: Екон. думка, 2007. – С. 303–305.

17. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Особливості проведення державних закупівель послуг на сучасному етапі / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Проблеми та перспективи функціонування інноваційної системи держави в умовах глобалізації: Зб. матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції. – Луцьк: Вежа, 2007. – С. 110–112

18. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Організаційні засади та функціональні механізми нової моделі проведення державних закупівель послуг для державних та муніципальних потреб / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: матеріали П'ятої ювілейної міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. – Тернопіль: Екон. думка, 2008. – С. 274–276.

19. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Аспекти наукової доктрини формування логістичної системи державних закупівель / О. Ф. Овсянюк-Бердадіна, В. В. Смиричинський // Конкуренція: Вісник Антимонопольного комітету України. – 2008. – №2 (29). – С. 32–38 (Особистий внесок – 0,2 д. а.: запропоновані тактичні та стратегічні підходи реалізації доктрини системи державних закупівель).

АНОТАЦІЯ

Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Організаційно-економічний механізм державних закупівель послуг. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2009.

Дисертація присвячена дослідженню теоретичних, методичних і практичних засад функціонування механізму державних закупівель послуг в ринковій економічній системі. Визначено функціональне призначення механізму державних закупівель послуг, запропоновано системний підхід до вивчення та здійснена періодизація його становлення. Сформовано концептуальну модель функціонування механізму

державних закупівель послуг через призму його організаційної, функціональної, інструментальної та процедурної підсистем, у рамках якої розроблений алгоритм здійснення державних закупівель послуг для державних та муніципальних потреб. Удосконалено організаційне забезпечення управління системою державних закупівель послуг через коригування складу та функціонального призначення її елементів. Запропоновано підходи до оцінювання ефективності здійснення державних закупівель послуг, в основу яких закладено інтенсивні та екстенсивні параметри закупівельного процесу. При процедурі закупівлі послуг за державні кошти диференційовано підходи до використання процедур закупівель залежно від категорійної ознаки сервісного продукту. Розроблено методику оцінки тендерних пропозицій через структуру додаткових критеріїв оцінки тендерних пропозицій різних груп послуг і ранжування оцінок при закупівлі складних видів сервісних продуктів.

Ключові слова: державні закупівлі послуг, сервісний продукт, модель здійснення закупівлі послуг за державні кошти, організаційно-економічний механізм регулювання, організаційні структури управління, процедури закупівлі, суспільні потреби, тендерні пропозиції.

АННОТАЦІЯ

Овсянюк-Бердадина А. Ф. Организационно-экономический механизм государственных закупок услуг. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Тернопольский национальный экономический университет, Тернополь, 2009.

Диссертация содержит комплексный анализ теоретических, методических и практических аспектов функционирования организационно-экономического механизма государственных закупок услуг с учетом его особенностей в рыночной экономике. В работе определена экономическая, социальная роль механизма государственных закупок услуг в обеспечении работы государственных структур и исполнения ими своих функций, направленных на удовлетворение потребностей общества в услугах. Обозначено место механизма государственных закупок услуг в методах государственного регулирования экономики, макропроцессах формирования экономического равновесия, формах реализации бюджетного процесса, на основе чего предложен авторский подход к экономико-социальной сущности механизма государственных закупок услуг, который рассматривает его через иерархию целей пирамиды функционального назначения.

Обоснована необходимость рассмотрения услуг, закупаемых за государственные средства, с точки зрения категории сервисных продуктов, в результате чего обобщены категории услуг в механизме государственных закупок.

На основе секторального подхода построена модель взаимодействия секторов экономической системы в процессе закупок услуг за государственные средства. Используя системный подход, обоснована необходимость исследования механизма государственных закупок услуг через изучение его составляющих: организационной, функциональной, инструментальной и процедурной подсистем. На основании этого дополнено понимание таких категорий, как "государственные закупки услуг", "организационно-экономический механизм государственных закупок услуг".

Проведена периодизация формирования механизма государственных закупок услуг с установлением результативности каждого из этапов.

Оценены действующие приоритеты и основные подходы к приобретению услуг за государственные средства. Отслежена динамика использования конкурентных и неконкурентных процедур в ходе закупок услуг на протяжении 2002–2007 гг. Обоснованы причины и последствия низкой результативности механизма государственных закупок услуг на действующем этапе.

Разработаны новые инструментальные и процедурные подходы к закупке услуг за государственные средства в зависимости от категорий сервисного продукта. Обоснована необходимость и сформирована новая модель закупки услуг на государственном и муниципальном уровнях. Предложены новые методики: оценки тендерных предложений при закупке сложных услуг, а также оценки результативности проведения тендера. Аргументирована необходимость улучшения организационной структуры управления в системе государственных закупок услуг и разработана новая схема ее действия.

Ключевые слова: государственные закупки услуг, сервисный продукт, модель проведения закупки услуг за государственные средства, организационно-экономический механизм регулирования, организационные структуры управления, процедуры закупок, общественные потребности, тендерные предложения.

ANNOTATION

Ovsyanyuk-Berdadina O.F. Organizational and Economic Mechanism of State Purchase of Services. – Manuscript.

The dissertation awarded for the nomination of scientific degree Candidate of Economic sciences in specialists 08.00.03 – economics and management of national economy – Ternopil National Economic University, Ternopil, 2009.

The dissertation is devoted to the research of theoretical, methodical and practical principles of State: purchase of services mechanism functioning in the in the mixed type economic system. Function application of the state purchase of services mechanism in defined, systematical approach to the research is proposed, and its periodization is conducted. The conceptual model for functioning of state purchase of services mechanism is formed through its organizational, functional, instrumental, and procedural sub-system in frames of which the algorithm for state purchase for services is developed for the national and municipal needs. Organizational maintenance or management of state purchase of services is improved though the correction of content its functional application. Approaches to the evaluation of state purchase of services efficiency are proposed, basing on the intensive and extensive parameters of purchasing process. In the procedure of purchase of services for the state budget money, the approaches are differentiated as to the use of procedures for the purchase depending on the categorical features for services product through the structurization of additional criteria of tender proposals evaluation of different groups of services and ranging the grades when purchasing complicated types of service product.

Key words: state purchase of services, service product, model for purchase of services for the state budget money, organizational and economic mechanism of regulation, management organizational structure, purchase procedures, social needs.